

Η νέα Οδηγία για την παροχή πιστώσεων σε καταναλωτές

Της Χριστίνας Κ. Λιβαδά

Δ.Ν. Δικηγόρου, Ειδικής Νομικής Συμβούλου ΕΕΤ

1. Ιστορικό της Οδηγίας

Ο τομέας της καταναλωτικής πίστης ρυθμίζεται σε κοινοτικό επίπεδο ήδη από το 1987 με την Οδηγία 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου «για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών που διέπουν την καταναλωτική πίστη». Με την Οδηγία αυτή, η οποία τροποποιήθηκε στη συνέχεια δύο φορές με τις Οδηγίες 90/88/ΕΟΚ και 98/7/ΕΚ αναφορικά με τον υπολογισμό του συνολικού ετήσιου πραγματικού επιτοκίου, γνωστού ως ΣΕΠΕ, επιδιώχθηκε η καθιέρωση ενός ελάχιστου κοινού παρανομαστή μεταξύ των κρατών μελών στον τομέα της καταναλωτικής πίστης σε ό,τι αφορά ιδίως τα ακόλουθα:

- την κατάρτιση των συμβάσεων πίστωσης και το περιεχόμενο της πληροφόρησης που πρέπει να περιλαμβάνεται σε αυτές,
- την εισαγωγή της έννοιας του συνολικού ετήσιου πραγματικού επιτοκίου, γνωστού με το ακρωνύμιο ΣΕΠΕ, το οποίο ορίστηκε ως το συνολικό κόστος της πίστωσης εκφραζόμενο ως ετήσιο ποσοστό του ποσού της παρεχόμενης πίστωσης και της μεθόδου υπολογισμού του (ως «συνολικό κόστος της πίστωσης για τον καταναλωτή» νοείται σύμφωνα με το στοιχείο δ) του άρθρου 1 της Οδηγίας 87/102/ΕΟΚ, το κόστος της πίστωσης στο οποίο περιλαμβάνονται οι τόκοι και λοιπές επιβαρύνσεις που συνδέονται άμεσα με τη σύμβαση πίστωσης και που υπολογίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις ή τις πρακτικές που υφίστανται ή πρόκειται να καθιερωθούν από τα κράτη μέλη).
- τη διαφήμιση υπηρεσιών καταναλωτικής πίστης,
- το δικαίωμα της πρόωρης εξόφλησης, και
- το δικαίωμα του καταναλωτή να στραφεί κατά του πιστωτικού φορέα σε περίπτωση που συνάπτει σύμβαση πίστωσης για την αγορά αγαθών ή την παροχή υπηρεσιών με πρόσωπο διαφορετικό από αυτό που παρέχει τα αγαθά ή τις υπηρεσίες.

Η Επιτροπή υπέβαλε το 1995 και το 1996 δύο εκθέσεις σχετικά με τη λειτουργία της Οδηγίας 87/102/ΕΟΚ και προέβη σε εκτεταμένες διαβουλεύσεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη. Από τις εν λόγω εκθέσεις και διαβουλεύσεις αναδείχτηκαν σημαντικές διαφορές στο δίκαιο των κρατών μελών στον τομέα της καταναλωτικής πίστης.

Οι σημαντικές αυτές διαφορές των εθνικών νομοθεσιών κρίθηκε ότι αφενός μεν συνεπάγονται σε ορισμένες περιπτώσεις στρεβλώσεις του ανταγωνισμού μεταξύ των πιστωτικών φορέων στην Κοινότητα και αφετέρου δεν διευκολύνουν τη δημιουργία εσωτερικής αγοράς στον τομέα της

καταναλωτικής πίστης, περιορίζοντας τη δυνατότητα των καταναλωτών να κάνουν άμεση χρήση της σταδιακά αυξανόμενης διαθεσιμότητας διασυνοριακών πιστώσεων. Αυτές οι στρεβλώσεις και οι περιορισμοί μπορούν με τη σειρά τους να έχουν επίδραση στη ζήτηση αγαθών και υπηρεσιών.

Λαμβάνοντας υπόψη τις διαπιστώσεις αυτές, αλλά και τις ιδιαίτερα σημαντικές εξελίξεις που επήλθαν από την έκδοση της Οδηγίας 87/102/ΕΟΚ σε ό,τι αφορά τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που προσφέρονται στον τομέα της καταναλωτικής πίστης, κρίθηκε αναγκαία η θέσπιση νέας κοινοτικής νομοθεσίας που αφενός μεν θα διασφαλίζει επαρκές επίπεδο προστασίας του καταναλωτή και αφετέρου θα διαθέτει τον κατάλληλο βαθμό ευελιξίας, ώστε να μπορεί να προσαρμόζεται διαρκώς στις ανάγκες της αγοράς.

Στο πλαίσιο αυτό, υποβλήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το Σεπτέμβριο του 2002 πρόταση Οδηγίας «για την εναρμόνιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που διέπουν τις πιστώσεις που χορηγούνται στους καταναλωτές». Επί της πρότασης αυτής, η οποία περιείχε ιδιαίτερα διεξοδικές ρυθμίσεις, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υπέβαλε σε πρώτη ανάγνωση πολύ μεγάλο αριθμό τροποποιήσεων και, σε συνέχεια αυτών, υποβλήθηκε το 2004 τροποποιημένη πρόταση Οδηγίας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Το κείμενο της τροποποιημένης πρότασης Οδηγίας υπέστη εκ νέου σημαντικές αλλαγές και στη συνεδρίαση του Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας της 21ης Μαΐου 2007 επιτεύχθηκε τελικά πολιτική συμφωνία αναφορικά με το τροποποιημένο σχέδιο της πρότασης Οδηγίας, το οποίο οριστικοποιήθηκε στη συνέχεια από το Συμβούλιο. Η Οδηγία εγκρίθηκε οριστικά τον Απρίλιο του 2008 και σύντομα αναμένεται να δημοσιευτεί στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης με προθεσμία ενσωμάτωσης από τα κράτη μέλη μέχρι το 2010.

2. Κύριες ρυθμίσεις της νέας Οδηγίας για την καταναλωτική πίστη

Με την Οδηγία επέρχονται σημαντικές τροποποιήσεις σε σχέση με το καθεστώς που ίσχυε βάσει της προηγούμενης Οδηγίας 87/102/ΕΟΚ (υπό α) και προστίθενται αρκετές νέες διατάξεις (υπό β).

(α) Οι σημαντικότερες τροποποιήσεις που επέρχονται με την νέα Οδηγία είναι οι ακόλουθες:

- *Πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας:* Η Οδηγία δεν θα εφαρμόζεται στην ενυπόθηκη πίστη, είτε αφορά στεγαστικά είτε καταναλωτικά δάνεια, καθώς επίσης και σε συμβάσεις πίστωσης συνολικού ποσού μικρότερου των 200 ευρώ και μεγαλύτερου των 75.000 ευρώ.
- *Διαφήμιση:* Εισάγεται υποχρέωση παροχής τυποποιημένης πληροφόρησης κατά τη διαφήμιση υπηρεσιών καταναλωτικής πίστης, εφόσον στη διαφήμιση αναφέρεται το επιτόκιο ή οποιοδήποτε στοιχείο του κόστους της πίστωσης. Η πληροφόρηση θα πρέπει να περιέχει συγκεκριμένα στοιχεία τα οποία θα παρουσιάζονται με συγκεκριμένη σειρά.
- *Πληροφόρηση που πρέπει να περιέχεται στη σύμβαση πίστωσης:* Καθιερώνεται η υποχρέωση παροχής διεξοδικότερης πληροφόρησης

στη σύμβαση πίστωσης με διάκριση μεταξύ «κλασικών» και «ειδικών» κατηγοριών συμβάσεων πίστωσης, όπως για παράδειγμα οι συμβάσεις πίστωσης που χορηγούνται με τη μορφή δυνατότητας υπερανάληψης.

- *ΣΕΠΕ*: Καθιερώνονται λεπτομερείς διατάξεις τόσο σε ό,τι αφορά τα στοιχεία κόστους που πρέπει να περιλαμβάνονται στον υπολογισμό του ΣΕΠΕ όσο και τη μέθοδο υπολογισμού του.
- *Πρόωρη εξόφληση*: Διατηρείται το δικαίωμα αποζημίωσης του πιστωτικού φορέα σε περίπτωση πρόωρης εξόφλησης εκ μέρους του καταναλωτή και προσδιορίζονται οι προϋποθέσεις που πρέπει να συντρέχουν για την αξίωση αποζημίωσης του πιστωτικού φορέα και ο τρόπος προσδιορισμού της.
- *Μεσίτες πιστώσεων*: Καθιερώνονται λεπτομερέστερες ρυθμίσεις σε ό,τι αφορά τη δραστηριότητα και τις υποχρεώσεις των μεσιτών πιστώσεων.

(β) Οι σημαντικότερες νέες διατάξεις της Οδηγίας αφορούν τα ακόλουθα:

- *Πληροφόρηση*: Καθιερώνονται ιδιαίτερα διεξοδικές διατάξεις για την προσυμβατική πληροφόρηση που πρέπει να παρέχεται στον καταναλωτή με ειδική πρόβλεψη για τις πιστώσεις που παρέχουν δυνατότητα υπερανάληψης (overdraft) και ορισμένες άλλες κατηγορίες συμβάσεων πίστωσης. Η πληροφόρηση θα παρέχεται με τυποποιημένο τρόπο με ειδικό φυλλάδιο, το οποίο θα δίδεται στον καταναλωτή, ώστε να μπορεί να το μελετά και να προβαίνει σε έρευνα αγοράς, εφόσον το επιθυμεί. Καθιερώνονται επίσης ειδικές διατάξεις σε ό,τι αφορά την πληροφόρηση του καταναλωτή κατά τη διάρκεια της σύμβασης αναφορικά με το χρεωστικό επιτόκιο.
- *Παροχή επαρκών εξηγήσεων*: Παρά τις πληροφορίες που πρέπει να παρέχονται πριν από τη σύναψη της σύμβασης, ο καταναλωτής ενδέχεται, όπως επισημαίνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εξακολουθεί να χρειάζεται πρόσθετη βοήθεια προκειμένου να αποφασίσει ποια σύμβαση πίστωσης, από το σύνολο των προτεινόμενων προϊόντων, είναι η πιο κατάλληλη για τις ανάγκες και την οικονομική του κατάσταση. Για τον λόγο αυτό εισάγεται υποχρέωση των πιστωτικών φορέων να παρέχουν επαρκείς εξηγήσεις στον καταναλωτή, ώστε να μπορεί να αξιολογήσει εάν η προτεινόμενη σύμβαση πίστωσης προσαρμόζεται στις ανάγκες και την οικονομική του κατάσταση, με επεξήγηση, όπου απαιτείται, των πληροφοριών που παρέχονται πριν από τη σύναψη της σύμβασης πίστωσης και με επισήμανση των βασικών χαρακτηριστικών των προτεινόμενων προϊόντων και υπηρεσιών και των επιπτώσεων που μπορεί να έχει η παροχή τους στον καταναλωτή.
- *Υποχρέωση αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή*: Καθιερώνεται η υποχρέωση του πιστωτικού φορέα να αξιολογεί την πιστοληπτική ικανότητα του καταναλωτή πριν από τη σύναψη της σύμβασης πίστωσης με βάση ιδίως στοιχεία που λαμβάνονται από τον καταναλωτή και βάσεις δεδομένων.

- *Δικαίωμα υπαναχώρησης:* Θεσπίζεται δικαίωμα μονομερούς και αναιτιολόγητης υπαναχώρησης του καταναλωτή από τη σύμβαση πίστωσης εντός προθεσμίας δεκατεσσάρων ημερών.
- *Ειδικές ρυθμίσεις:* Εισάγονται διατάξεις για ειδικές κατηγορίες συμβάσεων πίστωσης, όπως οι συμβάσεις πίστωσης αόριστης διάρκειας και οι συνδεδεμένες συμβάσεις πίστωσης.

Σε ό,τι αφορά την εναρμόνιση που επέρχεται με την Οδηγία, επισημαίνεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ότι για να εξασφαλισθεί υψηλό και ισοδύναμο επίπεδο προστασίας των συμφερόντων όλων των καταναλωτών της Κοινότητας και για να δημιουργηθεί γνήσια εσωτερική αγορά χρειάζεται πλήρης εναρμόνιση. Επομένως, δεν θα πρέπει να επιτραπεί στα κράτη μέλη να διατηρήσουν ή να εισαγάγουν εθνικές διατάξεις διαφορετικές από αυτές της Οδηγίας. Ωστόσο, ο περιορισμός αυτός θα πρέπει να ισχύει μόνον προκειμένου περί διατάξεων τις οποίες εναρμονίζει η Οδηγία. Όπου δεν υφίστανται τέτοιες εναρμονισμένες διατάξεις, τα κράτη μέλη θα πρέπει να παραμείνουν ελεύθερα να διατηρήσουν ή να εισαγάγουν εθνικές νομοθετικές ρυθμίσεις. Συνεπώς, τα κράτη μέλη μπορούν, π.χ., να διατηρήσουν ή να εισαγάγουν εθνικές διατάξεις για την από κοινού και εις ολόκληρον ευθύνη του πωλητή ή του παρόχου των υπηρεσιών και του πιστωτικού φορέα. Άλλο παράδειγμα αυτής της δυνατότητας των κρατών μελών θα μπορούσε να είναι η διατήρηση ή εισαγωγή εθνικών διατάξεων για την ακύρωση της σύμβασης πώλησης αγαθών ή παροχής υπηρεσιών, εφόσον ο καταναλωτής ασκήσει το δικαίωμα υπαναχώρησής του από τη σύμβαση πίστωσης.

3. Αναμενόμενες επιπτώσεις

Όπως προκύπτει από τα ανωτέρω, με την νέα Οδηγία επέρχονται σημαντικές τροποποιήσεις στον τομέα της καταναλωτικής πίστης. Στο πλαίσιο αυτό, τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να προσαρμοστούν στο νέο περιβάλλον και να προβούν στις αναγκαίες αλλαγές. Θα πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι ειδικά σε ό,τι αφορά τις απαιτήσεις πληροφόρησης, αρκετές από τις υποχρεώσεις που καθιερώνονται με την νέα Οδηγία, ισχύουν ήδη βάσει της υφιστάμενης νομοθεσίας για τη διαφάνεια των συναλλαγών.

Η ΕΕΤ παρακολούθησε στενά όλη τη διαδικασία εκπόνησης της Οδηγίας και συμμετείχε ενεργά στις διαβουλεύσεις που έλαβαν χώρα μέχρι την υιοθέτησή της. Στο πλαίσιο της ενσωμάτωσης της Οδηγίας στο ελληνικό δίκαιο, που θα ακολουθήσει μετά τη δημοσίευσή της στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η ΕΕΤ θα εστιάσει τόσο στην έγκαιρη και ορθή μεταφορά της Οδηγίας στην ελληνική νομοθεσία όσο και στην παροχή κάθε δυνατής συνδρομής στα μέλη της για την προσαρμογή τους στις νέες απαιτήσεις.